

In memoriam Richard Miles

Op 30 november werd de student Richard Miles in Bloemfontein door messteken om het leven gebracht. Richard had de avond tevoren met vrienden een bekend studentencafé bezocht. Omstreeks middernacht gingen zijn vrienden naar huis maar hij verkoos nog te blijven. In de vroege ochtend werd zijn ontzielde lichaam in de buurt van het café gevonden. Van de daders ontbrak elk spoor. Zijn dood bracht grote verslagenheid bij zijn vele vrienden en bekenden in Bloemfontein en in Groningen.

Richard studeerde het afgelopen jaar met een beurs van de Stichting Studiefonds aan de Rijksuniversiteit Groningen binnen het kader van zijn studie voor een M.A.-graad in Dramakunde en Toneelkunde aan de Universiteit van die Vrijstaat. In 1999 had hij ook al voor drie maanden in Groningen gestudeerd. Hij genoot er met volle teugen van de studie en van het studentenleven. Hij leefde zich uit in theatersport waar hij altijd in het Afrikaans voordroeg. Hij glom van trots toen een toneelstuk van zijn hand in het USVA theater in Groningen werd opgevoerd. In Bloemfontein had hij altijd al contact gezocht met de Groningse letteren- en geneeskundestudenten en in Groningen werden die contacten voortgezet. Hij vond het jammer Groningen te moeten verlaten. In een interview in de Universiteitskrant van 5 april 2001 vertelde hij dat hij het liefst 5 jaar in Groningen zou willen blijven, zijn Marshall plan noemde hij dat. Op 23 augustus j.l. droeg hij een verhaal voor in het Zuid-Afrika Huis bij de feestelijke uitreiking van het themanummer over toerisme van het maandblad Zuid-Afrika aan de Zuid-Afrikaanse ambassadeur. Hij zat vol toekomstplannen. Hij zou in december naar Londen zijn gegaan om er een aantal maanden in het onderwijs te gaan werken. Hij wilde er zich extra toeleggen op het Engels en hij wilde er het theater leren kennen.

Het heeft niet zo mogen zijn. We zullen Richard's gevatheid en humor moeten missen. Hij was vervuld van idealen, was principieel maar ook tolerant, een bruggenbouwer, die op zijn eigen wijze een bijdrage leverde aan het nieuwe Zuid-Afrika. Richard werd 24 jaar. Wij dragen hem mee in onze harten.

Caesar Hulstaert

Het gevecht om gelijk recht bij Adam Small en andere "swart skrywers"

Door Ineke Majoor

Weinig genodigden waren woensdagavond 7 november aanwezig bij de lezing *Swart Afrikaans skryfwerk met toespitsing op Adam Small en post- 1994 skrywers*. Dat was jammer, want de lezing van gastspreker dr. Stewart van Wyk van de Universiteit van Wes-Kaapland was zeer de moeite waard. Dr. Stewart van Wyk ging in op de eigenheid van de kleurling- en zwarte literatuur en de problemen waarmee deze groep schrijvers te maken kreeg, en nog steeds krijgt. Het vertrekpunt van de lezing was het werk van de kleurlingschrijver Adam Small. Zijn poëzie en dramatekstten kunnen gezien worden als voorlopers in de Afrikaanstalige protestliteratuur.

Het werk van Adam Small kenmerkt zich door een sterke maatschappelijke betrokkenheid. De eerste bundels poëzie van Adam Small verschijnen eind jaren vijftig. In dit werk, geschreven in Afrikaans, plaatst hij christelijke waarden als rechtvaardigheid en liefde tegenover de onrechtvaardigheid en onmenselijkheid van Apartheid. Small gaat de strijd aan met gebruikmaking van "verzoenende gebaren": hij bekritiseert de ongelijkheid, maar zijn kritiek komt voort uit de liefde die hij voelt voor mensen, ongeacht hun ras of kleur. In 1961 verschijnt *Kitaar my kruis*, de eerste poëziebundel van Small geschreven in de taal van de kleurling: het Kaaps-Afrikaans. Met de Kaaps-Afrikaanse gedichten geeft Small de kleurling-gemeenschap een stem; hij wordt de spreekbuis van zijn mensen. Dit komt tot uitdrukking in het gedicht "Kô lat ons sing". De opdracht van God aan Mozes om zijn volk te leiden wordt hier vertaald naar de dichter, die dezelfde taak opgelegd krijgt: "(...) nou vrinne / die Here het gabraing / aan my sy wonnerwerke oek so / hy het gavra wat's in my hand / en vrinne / in my hand was my kitaar/ kô, lat ons sing". In zijn latere poëziebundel *Sê Sjobbolet*, ook geschreven in Kaaps-Afrikaans, wordt de spot en de ironie venijniger. Adam Small is met zijn poëzie een voorloper in de protestpoëzie in Afrikaans. Maar ook zijn toneelstuk "Kanna hy kô hystoe" (1965) kan door de taal, de thematiek en de vorm (onder andere het a-chronologisch verloop van de tijd) aangeduid worden als voorloper in het Afrikaanse (protest)theater.

Small krijgt vanwege zijn geschreven werk veel kritiek vanuit de kleurlinggemeenschap (met name van de radicale "Unity Movement"). De schrijver maakt onder-

Adam
Small

deel uit van de Sestigters, een blanke groep schrijvers. Bovendien schrijft hij in het Afrikaans, de taal van de "onderdrukker". Small voelt zich een "wit kollie"; hij kan zich niet identificeren met een bepaalde bevolkingsgroep. Deze worsteling met de identiteit komt terug bij andere kleurling- en zwarte schrijvers van na 1994. In het werk van schrijver E.K.M. Dido gaat veel aandacht uit naar wat Stewart van Wyk aanduidde als "kruis-cultureel onderzoek": de samenleving met zijn verschillende bevolkingsgroepen wordt in het werk beschreven. Daarbij wordt nagegaan welke positie de eigen groep inneemt en wat de invloed is van de ene groep op de andere (hetzelfde is te zien bij *Die swerfjare van Poppie Nongena* van de -blanke- schrijfster Elsa Joubert, waarin het leven van een zwarte vrouw in Zuid-Afrika beschreven wordt. Poppie lijdt onder de wetten van de apartheid, maar toch spreekt ze het liefst Afrikaans). In het werk van Elias P. Nel wordt beschreven hoe de inheemse bevolking met de kolonisatie van het land bepaalde waarden van de nieuwkomers overneemt, ondanks het verzet tegen de indringers.

Verwees de term "kleurlingskrywer" of "swart skrywer" eerst naar de huidskleur van de schrijver, nu wordt met de term het type literatuur aangeduid. Na 1994 is er in Zuid-Afrika democratie, maar er is nog geen gelijkheid. Het betekent voor de kleurling- of zwarte schrijver een zoektocht naar een eigen identiteit. Dit vindt zijn neerslag in de literatuur, die hierdoor een geheel eigen karakter krijgt.

Na een vragenronde en een glaasje wijn werd voor belangstellenden nog een video over het leven en werk van Adam Small vertoond. Het was een boeiend avondprogramma.